

Teatrul radiofonic pentru copii

– Scurtă istorie

Actul de naștere al „Teatrului radiofonic” românesc este datat 18 februarie 1929. Aproape cu șase ani mai târziu, adică la 17 ianuarie 1935, se naște o nouă emisiune: „Teatrul radiofonic pentru copii”. Scenariul radiofonic devenise o prezență necesară și în cadrul „Orei copiilor”. De fapt, ce însemna „Ora copiilor”, în angrenajul complex al transmisiilor radiofonice? Ca și surorile ei mai mari: „Ora satului” și „Ora veselă”, această emisiune nu a avut niciodată rezervat un spațiu care să acopere efectiv șazeci de minute. Denumirea convențională vroia să însemne, între anii 1935–1952, o anumită oră de transmisie a unor materiale radiofonice destinate celor mai mici ascultători.

Din anul 1928, de la înființarea primului post național de radio din România și pînă la 17 ianuarie 1935, „Ora copiilor” a cuprins scenete, poezii, schițe, povestiri, basme etc., materiale de mică întindere. Scriitorul Horia Furtună, unul din marii animatori ai textelor la microfon, are ideea folosirii unui nou procedeu radiofonic în emisiunea destinată copiilor: „Șezătoarea literară”. Realizatorii acestei emisiuni erau tineri interpreți — elevi la liceele și școlile bucureștene — sub directa îndrumare a regizorilor de radio, în cadrul fiecărei șezători jucîndu-se și teatru. Astfel, la 17 ianuarie 1935, se montează *Școala de altă dată*, „un film sonor” de Horia Furtună, cu concursul elevilor liceului „Matei Basarab”. La 24 ianuarie, *Unirea*, în interpretarea elevilor școlii „Dinicu Golescu”. În continuare, se transmit și alte scenarii pentru copii: *Șezătoarea mării*, *Prietenia adevărată*, *Școala lui Papuc*,

O șezătoare la țară (după Anton Pann) sau piese radiofonice cu caracter istoric și legendar ca: *Horia*, *Cloșca și Crișan* și *Baba Dochia*.

Acestea sînt începuturile. Fără să se numească „Teatru radiofonic pentru copii”, se poate totuși vorbi, în perioada anilor 1935–1952, de existența unei asemenea rubrici în cadrul emisiunii „Ora copiilor”, care s-a difuzat cu regularitate în fiecare săptămînă, joia. Fac excepție: perioadele de vacanță, cînd emisiunea se transmitea mai rar. De cele mai multe ori, scenariile figurau ca o rubrică specială în cadrul „Orei copiilor”, avînd o durată între 5 și 20 de minute. Numai în puține cazuri, această emisiune a fost dedicată integral unor scenarii mai lungi, de circa 30–35 de minute. Astfel, la 2 mai 1935, se transmite adaptarea după *Punguța cu doi bani* de Ion Creangă, interpretată de copii, în regia lui Victor Bumbești — un adevărat succes radiofonic. De fapt, această transmisie reprezenta, pentru prima oară pe postul național de radio, ceea ce înțelegem noi, astăzi, prin „teatru radiofonic pentru copii”.

Aparatura tehnică ca și mijloacele de expresie regizorală — specifice radiofonice — deși rudimentare, au creat totuși, pentru vremea aceea, o ambianță sonoră de bună calitate, asigurînd succesul în rîndurile micilor ascultători, producînd satisfacții chiar și adulților.

Anii 1935–1937 au fost ani rodnici pentru teatrul radiofonic destinat copiilor.

Desigur, nu avem de-a face cu un reper-toriu gîndit, elaborat în baza unui studiu, a unei planificări și selecții riguroase. Alături de dramatizări și adaptări după opere

literare de certă valoare, majoritatea poveștilor lui Creangă, *Miorița* lui Alecsandri, *Prințul Jericuit* a lui Wilde, *Povestea unei mame* a lui Andersen, *Guliver* a lui Swift etc., apar și lucrări minore, mai ales în domeniul scenariului original. Acestea din urmă, în majoritatea lor, erau niște simple secvențe, cu două-trei personaje, niște pre-texte de dialoguri făcute în scop moralizator. Ele nu se ridicau la o valoare literară superioară, singurul lor merit fiind acela că erau primele încercări într-un domeniu absolut nou pentru toată lumea (scenariști, regizori, interpreți, tehnicieni și ascultători): teatrul radiofonic pentru copii.

Din anul 1938, se constată începutul unei scăderi, în ceea ce privește acest gen de emisiuni, pînă la dispariția lui totală în anul 1942, cînd documentele de arhivă nu mai menționează nici un fel de emisiune de teatru destinată copiilor.

Din această perioadă, trebuie să reținem, totuși, încercările unor oameni devotați teatrului și radiofoniei de a prezenta și micilor ascultători emisiuni teatrale în scop educativ. Ca și în domeniul teatrului radiofonic pentru adulți, meritul cel mai mare se cuvine a-l atribui, în primul rînd, aceluși pionier al radiofoniei, admirabilul om de artă și cultură din țara noastră care a fost Victor Ion Popa.

La 24 august 1944, sediul „Societății de Radiodifuziune”, situat în strada Berthelot din București, a fost distrus de bombardamentele hitleriste. Imediat după eliberarea Bucureștiului, au fost amenajate studiouri de emisie la Liceul Sfîntul Sava, de unde, în primele luni, s-au difuzat știri, comentarii și cronici. Abia la sfîrșitul anului 1944, s-au dat în folosință, în aceeași clădire, studiouri muzicale și pentru emisiuni complexe, în genul teatrului radiofonic. Lipsa „studioului de teatru” a amînat reluarea emisiunilor teatrale pentru începutul anului 1945. A fost un an de pregătire organizatorică, pentru reluarea consistentă a unei emisiuni devenită tradițională. Și într-adevăr, anul 1946 aduce o înnoire evidentă în montările pentru microfon, atît pentru adulți cît și pentru copii. Apare o problemă nouă în scenariul radiofonic, apar noi nume de autori.

Emisiunile se înregistrează, în continuare, „pe viu”. Multe scenarii, scrise special pentru copii, unele foarte valoroase, atît din punct de vedere al conținutului, cît și al spectacolului în sine, se pierd, din păcate, în eter. Este incontestabil, însă, faptul că

Radiodifuziunea devine, din anul 1948, un mijloc important și eficient de propagandă al Partidului Comunist Român. În felul acesta începe, odată cu anul 1948, o largă acțiune de instruire și educare a maselor în spiritul dragostei față de patrie și partid, în spiritul ideologiei marxist-leniniste, al umanismului socialist. „Teatrul radiofonic pentru copii” era, astfel, menit să contribuie — alături de celelalte emisiuni — la munca și lupta pentru transformările revoluționare produse în țara noastră, la larga acțiune de răspîndire a culturii românești și universale în rîndul micilor săi ascultători, de pe întreg teritoriul țării.

Fără îndoială că producția de scenarii radiofonice pentru copii între anii 1948—1952, a fost destul de limitată, ca volum. Menționăm, de asemeni, lipsa accentuată a unor scenarii originale.

Din păcate, nu s-au mai păstrat datele necesare reconstituirii repertoriului „Teatrului radiofonic pentru copii” între 23 octombrie 1944 — ianuarie 1952. Tot ceea ce cunoaștem e faptul că un număr de autori dedicați literaturii pentru copii au susținut acest repertoriu cu lucrări de bună calitate: Alexandru Mitru, Grigore Băjenaru, Mihai Tican Rumano, Virgil Stoenescu și alți cîțiva au prezentat la microfon scenarii originale sau adaptări și dramatizări radiofonice, după piese de teatru și lucrări beletristice destinate copiilor și tineretului.

Apariția benzii de magnetofon în anul 1951 și, începînd cu anul 1952, folosirea ei sistematică în emisiunile radiofonice, avea să ridice considerabil și calitatea întregului program, inclusiv a emisiunii atît de îndrăgită de micii ei ascultători. Baza materială era asigurată; la dispoziția realizatorilor stăteau studiouri și instalații moderne.

Înregistrarea magnetică va aduce suprimarea improvizațiilor și statornicirea replicii adecvate. Pe lîngă regia artistică și regia tehnică, magnetofonul cere imperios o regie specială de studio și o regie muzicală. Astfel, realizatorii teatrului radiofonic pentru copii se înmulțesc; evident, în avantajul calității emisiunii.

Înregistrările pe banda de magnetofon, sporadice la început, se difuzează, cu regularitate, de două ori pe lună, între anii 1952 și 1960. Practic, în cadrul emisiunii de teatru radiofonic se intercalează scenariile radiofonice pentru copii. Acum se pune cu insistență problema alcătuirii unui repertoriu pe baze științifice. Acest lucru se va realiza, începînd chiar cu anul 1952, pentru teatrul radiofonic adresat adulților. În schimb, teatrul radiofonic pentru copii se va adapta noilor cerințe abia în anul 1960, cînd emisiunea va deveni de-sine-stătătoare, cu transmisiuni periodice stabile, în fiecare săptămînă.

Din punct de vedere literar, „Teatrul radiofonic pentru copii” are meritul de a fi îmbogățit literatura dramatică originală, cu zeci de lucrări, unele dintre ele de un nivel remarcabil, ca valori artistice și estetice. În

special, dramatizările radiofonice după opere ale scriitorilor români și străini, clasice sau contemporani, au creat un tezaur de valoare culturală apreciabilă. Să notăm aici numai câteva dintre ele, spre exemplificare: *Spectacolul Alecsandri*, realizat de Mihai Beniuc prin dramatizarea cunoscutelor: *Legenda Ciocîrliei*, *Dan căpitan de plai* și *Peneș Curcanul*; *Cartea cu jucării*, dramatizare de Vasile Mănuceanu după Tudor Arghezi; *Vijeliosii*, dramatizare de Constantin Teodori după cartea *Balonul e rotund* de Eugen Barbu; *Școala din Humulești*, dramatizare de Ion Luca după *Amintiri din copilărie* de Ion Creangă; *Intîlnire cu eroii lui Delavrancea*, dramatizare de Mihail Davidoglu după schițele: *Bunicul*, *Bunica* și povestirea *Neghiniță*; *Făt-Frumos din lacrimă*, dramatizarea de Mircea Ștefănescu după basmul lui Mihail Eminescu etc.

Din patrimoniul culturii universale, notăm câteva dintre cele mai remarcabile realizări ale „Teatrului radiofonic pentru copii”: *David Cooperfield* și *Micuța Doritt* (Charles Dickens), *Cei trei mușchetari* (Alexandre Dumas), *Emil și detectivii* (Erick Kästner), *Nils Holgerson* (Selma Lagerlöff), *Singur pe lume* (Hector Malot), *Aventurile lui Cippolino* (Gianni Rodari) etc.

Desigur că o contribuție la fel de importantă a „Teatrului radiofonic pentru copii” la tezaurul culturii noastre naționale este acela de a fi dezvoltat și consolidat genul dramatic radiofonic: scenariul radiofonic pentru copii, original. Lucrările dra-

matica scrise special pentru microfon oglindesc viața copiilor din țara noastră, preocupările lor, evenimentele memorabile și transformările revoluționare petrecute în țara noastră începînd cu 23 August 1944 și pînă în zilele noastre.

Să amintim aici de scenariile radiofonice originale, scrise special pentru copii, în spiritul actului de cultură socialist: *Barajul* de Ion Mărgineanu; *Digul albastru* de Petre Luscălov; *Taina castelului* de Iuliu Rațiu; *Drumul victoriei* de Gavrilă Săcădat și Noe Smirnov; *Semnalele salvatoare* de Virgil Stoenescu; *Copilul și luna* de Nicolae Tăutu; *Jurnalul unei prietenii* de Ovidiu Zotta etc.

„Teatrul radiofonic pentru copii”, pus în slujba educației comuniste a tinerei generații, a evocat trecutul de luptă al partidului și poporului, a afirmat valorile naționale din literatură și artă.

Aici este cazul să amintim de scenariile: *Intii este țara* de Arcadiu Marinescu Nour, *Drumuri* (dedicat luptelor feroviarilor din 1933) de Vasile Cojocaru; *Jurămîntul* de Horia Lovinescu (frescă a zilei de 23 August 1944); *Zile care nu se uită* (evocare glorioasă a insurecției naționale antifasciste) de Mircea Mureșan; *Intr-o noapte* (scenariu inspirat din lupta în ilegalitate a comuniștilor) de Dan Tărchilă; *Bălcescu și Tudor Vladimirescu* de Alexandru Mitru; *Barbu Delavrancea și Petre Ispirescu* de Grigore Băjenaru; *Misiunea căpitanului Petrea* de Mihnea Gheorghiu; *A răsărit un luceafăr*: *Eminescu și Ion Creangă* de Mircea Ștefănescu etc.

Sutele, mii de scrisori sosite din toată țara pe adresa „Teatrului radiofonic pentru copii” atestă popularitatea de care se bucură emisiunea, îi încredințează pe realizatori de reușita transmisiilor și îi stimulează pentru noi creații artistice, pentru propagarea în continuare a permanențelor spirituale românești, pentru întreținerea cultului marilor valori.

